«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1918-ci il 10 dekabr (Çərşənbə axşamı günü) tarixli 61-ci nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

AZƏRBAYCAN

Səşənbə, 6 rəbiüləvvəl sənə 1337.
10 kanuni-əvvəl sənə 1918.

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

Məhəlli-idarə:
Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan" idarəsi.

Telefon nömrə: 39-60.

Tək nüsxəsi 70 qəpik.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır.

Dərc olunmayan övraq iadə edilməz.

Dərc edilən məqalətin mükafatını idarə təyin edir.

Abunə şəraiti:
Yanvarın birinədək Bakı üçün 24, başqa şəhərlərə 35 rubladir.
Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir.

Elan fiatı: sətri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Qarabağda

Ağdamdan Azərbaycan Hökumətinə böylə bir teleqraf çəkilmişdir:

İngilis və fransız heyəti, Andraniklə məhəlli [yerli] ermənilərin müsəlmanlar əleyhinə heç bir təcavüzdə bulunmayacaqları vədinə zamin olduqdan sonra, dünən Tərtərə varid olmuşdur [gəlmişdir].

Dünən Şuşadan rəsmi xəbər alınmışdır ki, ermənilər Zabux dairəsində müharibə başlayıb, bir neçə evləri yandırmışlar. Şuşa və Əsgəran ətrafında olan dağlarda 400-500 nəfərdən ibarət müsəlləh [silahlı] erməni dəstələri zahir olmuşlardır. Müttəfiq dövlət nümayəndələrinin və ermənilərin vədi məlum olduğu kimi, əhval dəxi də fənaləşmişdir. Ermənilərə məlumdur ki, Türkiyə əsgərlərinə ermənilərə güllə atmamaq əmri verilmişdir. Bu şəraitlə [bu şərtlərdə] şübhə yoxdur ki, Şuşa asanlıqla ermənilərin tö'məsi [yemi] olacaqdır. Ermani dəstələrinin Şuşa və Əsgəran yaxınlığında nümayan olmaları [görünmələri] yolu bağlamaq arzusu ilə həll [izah] edilir. Şuşanın özündə bir çox ermənilərin əsgəri libasda zahir olmaları həyəcana bais olub, silah daşımağa qadir olan müsəlmanları şəhəri tərk etməyə məcbur etmişdir. Bu tövr kəskinləşmiş halət çox davam edə bilməz. Xahiş edirik, ingilis və Türkiyə komandanlığı sazişə girəsiniz və bir çarpışma üz verdikdə, bu çarpışmanı dəf etmək üçün türklərə müsaidə [icazə] verilməsinə nail olasınız. Bununla bərabər xahiş edirik Tomsona bəyan edəsiniz ki, bu əhvalı nümayəndələrə deyil, ancaq onun özünün iştirakı və ciddi tədbirləri ilə xilas etmək olar.

Milli Komitə üzvləri:
Y. Musayev, Əli bəy Behbudov

Gürcü Teleqraf Acentəliyindən

* Vladiqafqaz simsiz teleqraf stansiyası Nauendən böylə bir teleqraf qəbul etmişdir: Almaniyanın sabiq Kronprinsi Hollandiya sərhədində qaçmaq istədikdə, alman revolyusionerləri tərəfindən güllələnmişdir.

* Müttəfiq dövlətlərin dəniz qüvvələri Sevastopoldadır.

* Almaniya əsgərləri şərqi əyalətləri təxliyə etməkdədirlər. Halhazırda Livoniyada alman əsgərləri Dvina nəhrini keçməkdədirlər. Krımda olan alman əsgərləri Sevastopoldan dəniz tərəqi [yolu] ilə Nikolayevə hərəkət edirlər ki, sonradan dəmiryol ilə azim olsunlar [hərəkət etsinlər].

Royter teleqrafları

* Lehistan əsgərləri ukraynalıları əzərək Brest-Litovsk və cənubundakı yerləri işğal etmişlərdir.

* Türkiyənin hamı hərbi gəmiləri Müttəfiqlərə təslim edilib, İstanbula cəm edilmişlərdir. "Qyoben" gəmisi ilə dörd alman sualtı qayığı və Rusiya Qara dəniz donanması dəxi Müttəfiqlərə təslim edilmişdir.

* Çörçil Dandidə söylədiyi nitqində demişdir ki, İngiltərə nümayəndələri Sülh Konfransında bütün Avropada məcburi olan mükəlləfiyyəti-əsgəriyyənin [hərbi mükəlləfiyyətin] ləğvini tələb edəcəklərdir.

* Belçika kral və kraliçası Parisə varid olmuşlardır [getmişlər]. Yelisey sarayında onların şərəfinə kəşidə edilən [tərtib edilən] ziyafətdə təbrik nitqləri söylənmişdir.

* Lord Robert Sesil ingilis Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər İttifaqı] şöbəsi başçısı sifəti ilə Sülh Konfransında iştirak edəcəkdir.

* Vilson Konqreni [Konqresi] açdıqda, bahar fəslində sülh elan ediləcəyi ümidini izhar etmişdir [bildirmişdir]. Dənizlər üçün təzə mərəmnamə hazırlanması arzu edilir. Çünki, Amerikanın mərəmnaməsini gələcək ümumcahan siyasətinə tətbiq etmək rəva deyildir.

* Berlində bolşevik inqilabı təyid [təsdiq] olunmayır. Biləks [əksinə], Amsterdam teleqrafı xəbər verir ki, cəbhədən gələn xassə alaylar [qvardiya alayları] Ebert Hökuməti tərəfinə keçmişlərdir.

* "L. A." qəzetəsi deyir ki, Hollandiya Hökuməti, kayzeri Müttəfiqlərə verməkdən qəti surətdə imtina etməlidir.

QƏZETƏLƏRDƏN

* General Denikin Zaqafqaziya Milli Şurası nümayəndələrinə xəbər vermişdir ki, rusların rus təbəəsi olduqları bəyanatını nəzərə almayıb, gürcü əsgərləri cərgəsinə dəvət edilmələrini səhv və tezliklə ləğv edilməliədd [hesab] edir.

* Xarici İşlər Nəzarətindən [Nazirliyindən] alınan xəbərlərə görə, Müttəfiqlər bolşeviklərlə mübarizə etmək üçün Yassıda müfəssəl bir plan hazırlamışlardır. Müttəfiq dövlət əsgərlərinin üssül-hərəkəsi [bazası, hərəkət mərkəzi] Ukrayna olacaqdır. Müttəfiqlər Ukrayna, Murman və Pribaltik tərəflərindən Petroqrad üzərinə hücum edəcəklərdir. Müttəfiqlər birinci növbədə Moskvanı işğal etməyə çalışacaqlardır.

* "P. K." qəzetəsi xəbər verir ki, təşrini-saninin [noyabrın] 8-ində Kiyevdə bolşevik simsiz teleqrafından bu sözlər tapılmışdır: "İmperialistlər Baltik dənizində ağalıq edib, Kronşdadtı güləlləyirlər."

* Romaniyadan Kiyevə iki dəstə Amerika zabitləri gəlmişlərdir. Verilən xəbərlərə görə, Amerika zabitləri izhar etmişlər ki, iki həftədən sonra Kiyevə iki Amerika əsgəri firqəsi [diviziyası] gələcəkdir.

* General Bertlonun komandası altında Novı Bessarabiyada Müttəfiq dövlət dəstələri Tuna nəhrini keçib Odessaya hərəkət edirlər.

Tersk oblastında

"Yedinaya Rossiya" qəzetəsi Tersk oblastında vaqe olan hadisələri böylə yazır:

Qafqaziya ordusu komandanının qardaşı G. F. Biçeraxov tərəfindən Kazak Xalq Şurası paytaxtı elan edilən Mozdok şəhərinin bolşeviklər tərəfindən zəbt edilməsi haqqında ən mövsuq [mötəbər] xəbərlər alınmışdır. Tersk oblastında çoxdan bəridir ki, hadisələr vaqe olmaqdadır. Könüllü orduya çoxdan məlumdur ki, Tersk kazakları bolşeviklər tərəfdarı olmasalar da, hər halda bolşevizm fikri kazaklar arasında möhkəm bina salmışdır. Bolşevizmlə zəhərlənmiş kazakların bir hissəsi də bolşeviklərlə həvəssiz mübarizə edir. Ancaq Tersk kazaklarının az bir hissəsi bolşeviklərlə ürəkdən mübarizəyə qalxmışdır. Böyük zəhmətlərdən sonra Kazak Xalq Şurası öz arasından Müvəqqət Hökumət intixab etmişdir [seçmişdir]. Bu hökumət heyətinə G. F. Biçeraxov, Pyatiqorsk şəhər rəisi Orlov və bir nəfər Semyonov nam [adlı] daxil olmuşlardır. Bu hökumət 18-dən 55 sinnə [yaşa] qədər olan kazakları silah altına dəvət edib, böyük bir ordu vücuda gətirmişdir. Bu ordu ədədcə artıq idiysə də, lakin ordu arasında bolşevizm ruhu olduğundan, təşkilat cəhətdən xeyli zəif olub əməliyyati-hərbiyyəni idarə edici başçıları yox idi. Hərçənd, rəsmi surətdə əməliyyat işləri general Mistulovun əlində idiysə də, həqiqətdə bütün işləri Biçeraxov iki nəfər yoldaşları ilə idarə edirdi.

Təşrini-saninin [noyabrın] ibtidalarında [əvvəllərində] Tersk ordusu xəbər almışdır ki, Könüllü ordu Mədən Sularında olan bolşeviklər əleyhinə hücuma keçəcəkdir. Tersk ordusu da var qüvvəsi ilə çalışıb, bolşevik əsgərlərinə müsəlləh [silahlı] surətdə Svyatoy Krestə çəkilmək imkanını verməməli idi. Tersk ordusu bu vəzifəni öhdəsinə almışdı. Sol cənahda bir dəstə qoyulmuşdu ki, Kabarda vasitəsi ilə Könüllü ordu, Kirovun osetin dəstəsi və Serebryakovun komandası altında olan kabardin dəstələri ilə münasibatı [əlaqəni] saxlamışdı. Təşrini-saninin 5-ində Tersk ordusu öz vəzifəsi ifası üçün bolşeviklər əleyhinə hücuma başladıqda, düşmənin ədədcə artıq və mükəmməl surətdə silaha malik olması anlaşılmışdır. Tersk ordusu hücumu bolşeviklər tərəfindən dayandırıldıqdan sonra, bolşeviklər özləri hücuma keçib Tersk ordusunu Proxladnıya və daha da geriyə çəkilməyə məcbur etmişlərdi. Tersk ordusunun geri çəkilməsinə ümdə səbəblərdən biri də kazaklar arasında olan bolşevik təşviqatçıları olmuşlardır. Bunlar kazakları inandırmışlar ki, kazakların bolşeviklərlə heç bir işləri olmayıb, ancaq onlar ələlümdə [əsasən] əksinqilabçılarla mübarizə edirlər. Bolşeviklər öz qalibiyyətlərinə ümidvar olub az bir qüvvə ilə hərəkət edirmişlər. Tersk kazakları geri çəkilməkdə davam edib, az bir müddət ərzində Mozdoka qədər çəkilmişlərdir. Tersk Hökuməti burada bolşeviklərə müqavimət göstərmək istəmişdir.

Məlum olduğu üzrə, Mozdok şəhəri də az bir müddətdən sonra süqut etmişdir. Mozdok əhalisinin halı məlum deyildir. Zənn edildiyinə görə, Müvəqqət Hökumətlə əsgərlər Kizlyara çəkilmişlərdir. Kazak Xalq Şurasının tarixi bu qərar üzrə qurtarmışdır.

Nəql edirlər ki, Tersk ordusu komandanı general Mistulov bolşeviklərin hücumunu bildikdən sonra ağlaya-ağlaya öz kazaklarının yanına gəlib, onlardan bir hissəsinin bolşeviklər əleyhinə hücuma razı olduqlarını xahiş etmişdir. Lakin, bolşevik təşviqatçılarının sayəsində kazaklar hücuma razı olmadıqda general, kazakların yanındaca özünü öldürmüşdür.

General Kolesnikovun dediyinə görə, Proxladnı işğal edildikdə bolşeviklər cavan kazakları qırıb, arvadların və qızların namusuna təcavüz etmişlərdir. Bolşeviklərin cənuba tərəf hücum edəcəkləri xəbərləri yalandır. Mövsuq [etibarlı] xəbərlərə görə, bolşeviklər bu qış fəslini rahat keçirməkdən ötrü Tersk oblastını zəbt etmişlərdir.

Fransa nümayəndəsi

Fransa zabiti Şardinye Bakıdan Tiflisdəki Ermənistan mürəxəssliyinə [nümayəndəliyinə] xəbər vermişdir: Ən yaxın zamanda Ermənistana Fransa nümayəndəsi gələcəkdir.

Suxumda ingilislər

Təşrini-saninin [noyabrın] 29-da İngiltərə minanosu [torpedo gəmisi] eskadrası müdiri öz məiyyəti ilə [müşayiət edənlərlə] Suxuma varid olmuşdur [gəlib çatmışdır].

Potidə ingilis vaporları

Təşrini-saninin 30-da Suxuma getmiş ingilis hərbi vaporları Potiyə gəlmişlər.

PARLAMAN ƏTRAFINDA

Bakı Erməni Milli Komitəsi Azərbaycan Rəisi-vükəlasına [Baş nazirinə] böylə bir ərz-hal göndərmişdir:

"25 noyabr 1918-də Hökumət, Erməni Milli Komitəsinə təklif etmişdir Azərbaycan Parlamanında iştirak üçün beş məbus [millət vəkili] göndərsin. Bunun cavabında Erməni Milli Komitəsi məzkur [deyilən] məsələni müzakirə edərək, Azərbaycanda ermənilərin imdiki vəziyyət və həyatı şəraiti altında Parlamana məbus göndərməyi qeyri-mümkün ədd [hesab] etdi. Azərbaycan Parlamanı bir zamanda açılır ki, Bakı erməniləri külli miqdarda dinc erməni əhalisinin ancaq Müttəfiqlər qoşunu vürudu [gəlişi] ilə xitam-pəzir olmuş [sona çatmış] qırğın və talanına bais müdhiş sentyabr hadisəsini keçirmiş və bu günədək minlərcə erməni əsiri külli tələfatı mövcib [itkilərə yol açan] ağır şərait altında qalmaqdadırlar. Bu hadisələrdən dolayı, Bakı erməni [əhalisi] müğayiri-insaniyyət [insanlığa sığışmayan] dəhşət və kabus keçirməklə bərabər, vəziyyət və şəraiti-hazirə [hazırkı şərtait] imkan versəydi, erməni milləti nahiyənin mədəni quruluşunda birgə çalışmaq üçün Parlamana daxil olmağı mümkün ədd [hesab] edərdi. Fəqət, Bakı erməniləri, siyasi və milli-mədəni mənafecə Azərbaycanın sair yerlərindəki ermənilərlə ayrılmaz bir rabitədədir. Halbuki, bir ildən bəri cəbrən [zorla] və qəsdən yol bağlanıb sərbəst gediş-gəliş kəsildiyindən, öz camaatının kökünü və əksəriyyətini təşkil edən qismi ilə əlaqəsi kəsilmiş olduğundan, bittəb' [təbii ki], qabaqca onlarla bir yerdə mühüm məsələləri və övzanı [vəziyyəti] müzakirə etmədən və sair ermənilərin qərar və təsəvvüratını [fikirlərini] bilmədən, Bakı Erməni Milli Şurasının imkanı və ixtiyarı yoxdur [ki], Parlamanda ümumi erməni mənafeyini nümayiş etdirsin və onların ehtiyacatının qanuni müdafeyi [müdafiəçisi] olsun. Buna görə, Bakı Erməni Milli Şurası Azərbaycan türklərinin kəndi müqəddəratını kəndi əlinə almaq və sərbəst milli-mədəni tərəqqi hüququna malik olduğunu etirafla [qəbul edərək], şəraiti-hazirə mövcibincə [hazırkı şərtlər daxilində] Azərbaycan Parlamanına nümayəndə göndərməkdən imtinaya məcbur olur.

Sədr, Şura müdiri, katib."

Həman iclasda isbati-vücud [iştirak] edən İctimaiyyuni-İnqilabiyyun Firqəsi [Sosialist İnqilabçılar Partiyası] nümayəndəsi, komitənin qəbul etdiyi bu qərarnamənin məzmununa kifayət etməyərək, sosial-revolyusionerlər namından [adından] böylə bəyanat vermişdir:

"Sosial-revolyusioner firqəsinin Bakı təşkilatı, Azərbaycan türklərinin müqəddərati-milliyyələrini öz əllərinə almaq ideyasını təbrik edir. Türklər öz müqəddəratlarını müttəhid [birləşmiş; vahid] Rusiya Federasyonu daxilində öz əllərinə almalıdırlar. Azərbaycan Cümhuriyyəti, zəhmətkeş xalqın tərəqqisini o vaxt təmin edə bilər ki, böyük Rusiya Federasyonunun müsaviül-hüquq [bərabərhüquqlu] bir üzvü olsun. Azərbaycan Parlamanı ancaq məhəlli [yerli] parlaman, müttəhid Rusiya Parlamanı ola bilər. Milli parlaman olmaq üzrə o vaxt səlahiyyətdar olar ki, demokrasi əsaslar üzərinə seçilsin. Bu mülahizə ilədir ki, biz Azərbaycan Cümhuriyyətinin istiqlalını qəbul edəmməriz və şimdiki əsasla çağırılmış Parlamanı nə həqiqi-hakimiyyətə malik, nə də məhəlli parlaman deyə tanıya bilmərik. Biz var qüvvəmizlə çalışacağız ki, Azərbaycan Cümhuriyyəti Rusiya Federasyonunun bir üzvü olsun və Azərbaycan müqəddəratını dürüst əsaslarla seçilmiş parlaman vasitəsilə demokratiya [xalq] təyin və həll etsin. Ermənisan, Gürcüstan və sair cümhuriyyətlərə də qarşı bizim rəftarımız eynidir."

BÜTÜN AZƏRBAYCAN VƏTƏNDAŞLARINA

Millətdaşlar! Vətəndaşlar!

Azərbaycan Cümhuriyyəti Məclisi-Məbusanının açıldığı münasibətilə sizləri təbrik ediriz.

Təbrik ediriz azəri türklərini ki, ürəklərinin dərin guşələrində əzizlədikləri böyük əməlləri [arzuları] hasil olubdur.

Təbrik ediriz müsavat məfkurəsi ilə mə'nus olan [bərabərlik məfkurəsinə isinişmiş] millətdaşlarımızı ki, bu gün onlar Azərbaycan fikrinin qövldən feilə [sözdən işə] gəlməsini göstərən bir böyük vəq'əni [hadisəni] dəxi seyr edirlər.

Təbrik ediriz firqəçi yoldaşları ki, qaldırdıqları Azərbaycan bayrağı bu gün millət vəkillərinin başları üzərində pərçəməndaz olur [dalğalanır].

Təbrik ediriz bütün vətəndaşları ki, haqq, ədalət və müsavat nigahbanı [keşikçisi] olan bir müəssiseyi-hürriyyət təşkil olunur.

Əvət, böyük fikrin, fikri-istiqlalın, Azərbaycan hürriyyət və istiqlalının arzukeşləri [arsusunda olanlar] sevinsin! Bu arzu yolunda şəhid düşən, bu arzu ilə ölən millətdaş və vətəndaşların da ruhu şad olsun.

Azərbaycan Məclisi-Məbusanı açılır. Fəqət, vətəndaşlar, biliniz ki, bu gündən bizə böyük və olduqca müşkül imtahan günləri başlayır. Azərbaycan Məclisi-Məbusanı bizə bir imtahandır. İmtahan göstərməliyiz. Həddi-rüşd və büluğa yetmiş [həddi-büluğa çatmış] vətəndaşlar olduğumuzu isbat etməliyiz. Bu imtahanı millətin vəkilləri, vəzirləri [nazirləri] verdikləri kimi, millət özü də bu imtahana girməlidir. Millət, Məclisinin dalında durmaz, onun qərarlarına tabe olmaz, onun ehtiramını saxlamazsa, biliniz ki, vətəndaşlar, Məclis öz-özünə heç bir şey edə bilməz.

Bu gün hər şeydən əvvəl Azərbaycan istiqlalını qurtarmaq lazım. Çünki, olduqca ağır bir vəziyyət, müşkül bir əmr [hal; iş] altındayız. Bunun üçün də daxili nizaları [çəkişmələri] şiddətləndirməyərək bütün firqələr birləşməli, vətən və hürriyyəti-vətən [vətənin azadlığı] naminə birləşməlidirlər.

Beşinci ilə varan millətlər qovğası indi xitama erir [sona çatır]. Bu müharibənin nəticəsində o müharibə qədər müəzzəm [əzəmətli] bir hadisə zühur edir. Millətlər, hürriyyət və istiqlal bayrağı açır. İstibdadlar yıxılır. Dünya xəritəsi yeni hökumətlərlə boyanır. Millətlər azad və müstəqil olacaq. Dünya azad millətlərdən ibarət bir "Cəmiyyəti-Əqvam" [Millətlər Cəmiyyəti] şəklinə girəcək.

Millətlərin hürriyyəti, millətlərin cəmiyyəti. İştə, bu günün siyasəti, bu günün şüarları!

Paytaxtımızda bulunan Müttəfiq dövlətlərin bayraqlarında dəxi bu cümlələr yazılıdır. Müttəfiqlər bu gün bayraqlarında yazılan bu şüarı bilfeil [əməli olaraq] haqqımızda tətbiq etməmişlərsə də, bilmisal bunun Sülhi-Ümumi Konqresində həll olunacağını rəsmən elan etmişlərdir.

Sülhi-Ümumi Konqresi, vətəndaşlar, istiqlal paylayacaq deyə düşünülməsin! Çünki bu, kəndisini aldatmaq olar. Konqre israr və istehqaqla [israrla və haqqı çataraq] istənilən istiqlalları təsdiq edəcək. Bunun üçün çalışalım, hər növ şəxsi mənfəətlərin üstünə çıxalım, özümüzü unudalım, millətimizi düşünəlim, Məclisimizlə müttəhid [bir, birgə] olalım! İşlərimizi, idarəmizi yoluna qoyalım! O zaman əmin olalım ki, haqqımızı alarız.

Vətəndaşlar! "Cəmiyyəti-Əqvam" beş sənəlik qital [qırğın] nəticəsində millətlərin vicdanından doğmuş öylə aləmlər işıqlandırıcı bir günəşdir ki, feyzi bütün aləmə şamildir. Çalışalım, səy edəlim, qardaşlar, ki Azərbaycan üfüqü bu günəşin üzünə hail [pərdə, örtü] olacaq buludlar və dumanlarla örtülməsin. Bu isə bizim əlimizdədir. Bunun üçün bütün firqələr müttəhid olmalı, bütün təbəqələr təhəmmül etməli [dözüm nümayiş etdirməli], Məclisi-Millinin dalında səddi-İsgəndər kimi durmalıdır.

İştə, vətəndaşlar, bu gün Azərbaycan Məclisi-Məbusanının açıldığı gündə sizi fədakarlığa, ittihada dəvət ediriz. Müttəhid və fədakar olalım tainki:

Yaşasın Azərbaycan Cümhuriyyəti!

Yaşasın Cəmiyyəti-Əqvam!

Türk ədəmi-mərkəziyyət firqəsi
"Müsavat" Mərkəzi Komitəsi

ÖZGƏYƏ QUYU QAZAN ÖZÜ DÜŞƏR

Dörd-beş sənəlik aləmşümul [bütün dünyanı əhatə edən], qanlı, dəhşətli bir dövlətlər qovğasının şahidi olduq. Miləli-mütəməddinənin [mədəni millətlərin] bir-birinə və başqalarına etdiklər zülmü sitəmləri, cövrü cəfaları, vəhşiyanə hərəkətləri, pozulan müahidələri [sazişləri], yıxılan məbədləri, güclülər tərəfindən zəiflərin həqqi-həyatına olan təərrüzləri [hücumları], zəhərli dumanları, ağır topları, tankları və daha bilməm nələri gördük, eşitdik. Bunlar həp "cahangirlik" [imperializm] xülyasının səmərəsi idi. Böylə bir xülya, milyonlarca bəşər qanı tökdürdü. Müntəzəm şəhərləri, minlərcə kəndləri məzaristana döndərdi. Milyonlarca qızıl sərf etdirdi. Topraqları bəşər qanı ilə boyatdı. Fəqət, nəticə nə oldu? "Aləmə hakim olmaq" arzusu ilə yaşayanlar, fikirləri başqa millətləri əzmək, məhv etmək olanlar öz istədiklərinə nail ola bildilərmi? Xeyr, olammadılar. Hətta, imdiyə qədər xırda millətləri pənceyi-ahənini [dəmir pəncəsi] altında saxlayan hakimi-mütləqlərin özləri də ortadan qalxdılar. Xırda millətlər isə məhv edilmək əvəzinə öz hürriyyəti-şəxsiyyələrini, sərbəst və müstəqil yaşamağa haqlı olduqlarını qazanmaq üçün meydana atıldılar. "Ya şərəfli həyat, ya namusla ölüm" şüarı ilə silaha sarıldılar, qurbanlar verdilər və hələ verirlər. Böylə isə, heç mümkün deyil ki, yaxın bir zamanda xırda millətlərin hüquqi-ixtiyaratı özlərinə çatmasın. Heç mümkün deyil ki, şahidi olduğumuz bu böyük müharibə "böyük fikirlər" arzularda oyatmasın. Ədəbiyyat, sənət, fəlsəfə, hüquq, əxlaq və beynəlmiləl əlaqə bütün-bütünə başqa bir şəkil və rəng almasın.

Bu qanlı cəng-cidal qurtardığı və ümumsülh müahidəsi [sazişi] imzalandığı gün insanların dimağlarında [şüurlarında] böylə büyük təbədüllat [dəyişiklik] başlayacaqdır: artıq, aləmə hakim olmaq fikri bir fərziyyat olaraq qalacaqdır; artıq, kimsə qol qoyduğu beynəlmiləl müahidələri pozmağa cürət etməyəcəkdir; kimsə başqa millətlərin istiqlalına, hürriyyəti-şəxsiyyəsinə toxunmaycaqdır; artıq, "özünə rəva görmədiyin şeyləri özgəyə də rəva görmə" kimi əski həqiqət, kimsənin istehzasını mövcib [istehzasına səbəb] olmayacaqdır. Çünki, bəşər doğru yoldan çıxdığının, Cənabi-haqdan üz döndərdiyinin, zahiri təcəm-mülata [görünüşə] vaxtını sərf etdiyinin səmərəsini gördü. Təbiri-axərlə [başqa sözlə] fəlakətdən fəlakətə uğradı. "Yuxarı başa" keçmək fikrində oldu da, ən alçaq dərəkələrə [uçurumlara] düşdü. Başqalarını əzmək istədi də, özü əzildi. Çünki, bəşər doğru düşünməyirdi. Öz səadətini, həmnövünün [həmcinsinin] yıxılıb yaxılmağında görürdü. Fəqət, yıxdı, yaxdı da sərmənzili-səadətə [səadət mənzilinə] vasil olammadı və olammazdı.

Deməк, bu qanlı müharibə, bu fəlakət, bu inqilab, insanları "mənəviyyata" tərəf yönəldəcək, zəiflərin hüquqi-ixtiyaratına toxunmamağı öyrədəcək və "özgəyə quyu qazan özü düşər" kimi atalar sözünün dəyişilməz əxlaqi cahanşümul bir qanun olduğunu göstərmiş olacaqdır.

Hüseyn Mirzəcamalov

PARLAMANIMIZ MÜNASİBƏTİLƏ

Keçən gün, 1337-ci tarixi-hicri ikinci rəbiül-əvvəldə Azərbaycan dövləti Parlamanının güşadı [açılışı] tamam Azərbaycan təbəələri üçün tarixi bir eydi-bimisal [misilsiz bayram] olduğu izharimin-əl-şəmsdir [günəşdən də parlaq həqiqətdir]. Hər tərəfdən, hər şəhərdən, hətta qəsəbələrdən belə rəis Məhəmməd Əmin Rəsulzadə həzrətlərinin adına göndərilmiş teleqramları "Azərbaycan" qəzetəsinin sütununda, "Rossiya" otelində, tənha xüsusi nömrəmdə əyləşərək mütaliə edirdim. Hər bir yazılmış kəlmələr mənə təzə bir ruh verirdi. "Yaşasın, Azərbaycan istiqlaliyyəti!", "Yaşasın Azərbaycan Cümhuriyyəti!" sözlərini ürəyimdən keçirib qəzetəni ta axıra kimi mütaliədən keçirib də gördüm ki, bizim 170 min nüfusa malik o qədim, o mötəbər, o istiqamətli [mətin] Şamaxı şəhərinin cəmiyyəti-xeyriyyəsindən, milli komitəsindən, "Müsavat" şöbəsindən, "Nicat" şöbəsindən, şəhər idarəsindən əsla bir nişan, bir əlamət yoxdur və nə də görülməyir. Təcili düşündüm ki, ey dili-qafil, sənin vətənin viranə qalmış, sənin cəmiyyətlərin tarümar olmuş, cəmiyyətlər üzvlərinin çox hissəsi məhvü nabud olmuşdur [məhv olmuş, yox olmuşdur].

Bunu fikir etdikcə, tənha otaqda yetim uşaq kimi zar-zar ağlamağa başladım. Gözlərim çəhar ətrafı [dörd tərəfi] axtarırdı ki, bəs, hanı mənim yoldaşlarım, hanı mənim arxadaşlarım?

Eyvah! Onlardan daha bir də xəbər gəlməz.

Onlar özlərini, övladlarını, mal-əmlaklarını ilk addımda vətənə, millətə, Cümhuriyyətə qurban verdilər. Burası lövhdən [lövhədən] pozulmayan, yaddan fəramuş olunmayan [yaddan çıxmayan] bir şeydir.

Bu gün onların ruhları şadlanan bir gündür. Şad olsun o mərhum, mərhumələrin ruhları.

Əvət, mən, Cəmiyyəti-Xeyriyyə üzvlərindən, Milli Komitə əzasından, "Nicat" şöbəsinin və "Müsavat" şöbəsinin tərəfindən, mən Şəhər İdarəsinin üzvlərindən olub da özümü bizzat vicdanən borclu bilib, həman cəmiyyətlər tərəfindən və Şəhər İdarəsi namından [adından], bəlkə bilümum [bütün] vətəndaşlarım tərəfindən Azərbaycan Parlamanının bunca təntənəli surətdə güşadını təbrik edib, deyirəm:

Yaşasın Azərbaycan dövləti!

Var olsun Azərbaycan istiqlaliyyəti!

Paydar, bərqərar olsun [var olsun, əbədi olsun] Azərbaycan Cümhuriyyəti!

Əhməd bəy Atamalıbəyli

MİLLİ QAYƏMİZ

Coğrafiya alimlərinin təyininə nəzərən, Qafqaziya dağları Balkan silsiləsinin bir hissəsi olub, sonradan vücuda gəlmiş Qara dəniz vasitəsilə bir-birlərindən ayrılmışlar. Əslən bu iki ölkənin dağları bir müttəsil [ardıcıl] silsilə təşkil edirlərmiş. Təbiətin bu qanunu siyasi üfüqümüzə də təsir edərsə, yəni Qafqaziya yalnız cəhəti-coğrafiyyədan deyil, siyasətcə də Balkanların mabə'di [davamı] olarsa, eyvah!

Bu bir fikirdir ki, Qafqaziyanı sevən vətəndaşları təşvişə salıb, ciddi təlaşa düşürməlidir. Balkan demək, siyasət şahmatının taxtası deməkdir. Mədəni Avropa, Şərq aləminə yürütmək istədiyi hər bir cərəyanı Balkan pəncərəsindən yürütməyə adət etmişdi. Odur ki, bir çox nahaq müharibələrə meydan olmuş Balkan, adəta bir millətlər məzaristanı olub qalırdı. Hər bir daşı qaldırsanız onun altında ya bir türk şəhidi, yaxud sair balkanlı millətlərin bir nəfərinin qəbrini bulursunuz. Türklər, bolqarlar, serblər, yunanlar müharibə edir, bir-birlərini tələf edirlərdi. Nəticədə isə özgələri qazanırdı.

Köhnə Rusiya ortalıqdan qaldırıldıqdan sonra, Balkan əhəmiyyəti-siyasiyyəsini bir dürlü qaib etdi [itirdi]. Fəqət, onun yerini imdi də onun təbii mabə'di Qafqaziya tutacağı görünür kimidir. Balkanlarda dağıdılmış əqrəb yuvası imdi də bizim vətənimizdə toplanmaq istəyir. Lakin, son beş sənə çox böyük təcrübələr verdi, pək böyük şeylər öyrətdi. Müharibədən əqdəm [qabaq] bəzi xırda millətlər özgələrin siyasətlərinə vasitə olmaqla bir çox hadisələr törəyirdisə də, imdi artıq millətlərdən bunu bəkləmək olmaz. İmdi hamını danışdıran, hərəkət verib siyasi meydana tullanmağa vadar edən yalnız "istiqlaliyyət" məsələsidir. Müstəqil olmaq, kəndi başına yaşamaq. İştə, bütün kiçik millətlərin şüar və arzusu. Qafqaziya millətləri də xətti-hərəkətlərini bu bina üzərində qurmaq istəyirlər. Hələ, Gürcüstan bu xüsusda bəzi müvəffəqiyyətlər də qazanaraq müstəqil yaşamaq istədiyini hər an sübuta da qalxışır. Azərbaycan Cümhuriyyətinin mövqeyi nisbətən başqa isə də, yenə çalışmalı, bu gün hər millətin aşkarən tələb etdiyi haqqa nail olmalıdır. Müstəqil yaşamaq istədiyimizi bütün siyasətimizin əsasına qoymalıyız. Zira, böylə olmazsa, Balkanların kiçik millətləri kimi, yabançı siyasətlərə alət olub, get-gedə iqtisad və mədəniyyətcə inhitata [tənəzzülə] uğrayacağımızı görməliyiz. Nümunə gözümüzün önündədir. Balkanlarda oynanılan rolları düşünmək üçün tarixə müraciət etmək belə lazım deyil. Bu, həpimizin yadında olsa gərək.

Bu gün hər birimizi bir məfkurə, bir ideal ruhlandırmalıdır: istiqlal. Hangi əqidədən, partiyadan, klubdan olursaq, yenə də bizi bu müqəddəs, ümidverici kəlmə birləşdirməlidir. İstiqlal dedikdə, artıq bütün mənsubiyyətlər, siyasi məsləklər ortadan qalxaraq, yalnız müstəqil Azərbaycan qalır ki, onu yaşatmağa hamımız namusumuzla borcluyuz. Bu gün bizi xaricdən və daxildən bir çox təhlükələr hədələyirsə, bir çoxları bizim istiqlalımıza xain nəzərlə baxırsa, yenidən bizi əski sərhədlərə qaytarıb, əski zəncirlərlə boğmaq istəyirsə belə, biz kəndi amalımızı açıqdan-açığa bütün Avropaya, bütün cahana bildirməliyiz.

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1918-ci il 10 dekabr (Çərşənbə axşamı günü) tarixli 61-ci nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

Bir millətin səsini kəsmək, onu susdurmaq əsla qabil deyil. İstiqlal fikri bu gün bir neçə nəfərə məxsus olmayıb, ümum millətin tələb etdiyi, çalışdığı bir əməldir [arzudur]. Bu əməli təcəssüm etdirməyə isə toplanmış Parlamentomuz borcludur.

Vətənimizi Balkan xarabalarına müşabeh [oxşar] etməmək, onu yabançı ayaqlara tapdaq etməmək üçün mütləqa müstəqil olmalıyız. İdealsız bir millət, bir hökumət yaşamaz deyirlər.

İştə, yeni doğmuş Azərbaycanımızın idealı: istiqlaliyyət və onun hüsulu yolunda səbat!

Əli Yusif

AZƏRBAYCANDA

* Zaqatal quberniyası qubernatorunun verdiyi məlumata görə, orada "ispanyol nəzləsi" [ispan qripi] kəsbi-şiddət etməkdədir [şiddətlənməkdədir]. Əhalinin qismi-əzəmi [böyük hissəsi] işbu xəstəliyə düçar olmuşdur. Bir həkim, beş feldşer kifayət etməyir. Qubernator, Səhiyyə Nəzarətinə müraciətən müavinəti-tibbiyyə [tibbi yardım] göndərilməsini rica etmişdir.

* Kanuni-əvvəlin [dekabrın] 4-dən Daxiliyyə Nəzarətinə [Daxili İşlər Nazirliyinə] teleqrafən xəbər verilir ki, Qazax əhalisi ilə Tiflis quberniyası əhalisi miyanındakı [arasındakı] əlaqəni yaxşılaşdırmaqdan ötrü, Qazax qaim-məqamı ilə Tiflis qəzası qaimməqamı və Gürcüstan sərhəd qarovulu müdiri Saloğluna getmişlər. Burada bir çox məsələlərdən əlavə, Saloğlu əhalisinin Qarayazı otlaqlarından, dəmiryolundan, o tərəfdəki yataqlardan istifadə etmələri də müzakirə edilmişdir. Gürcüstan Cümhuriyyəti nümayəndəsi bu məsələni qəti surətdə rədd etmiş və demişdir ki, bu məsələni Ziraət Nəzarəti həll etməlidir. Qubernator rica edir ki, bu məsələ tezliklə həll edilsin. Zira ki, Saloğlu əhalisinin Qarayazı meşəsinə keçmələri gürcüləri əsəbiləndirir. Əlavə, ermənilər də Qazax qəzası yay otlaqlarının yolunu bağlamışlar. Böylə gedərsə əhali müflisliyə məruz qalacaqdır.

ANALARIMIZ NƏ TÖVR OLMALIDIRLAR?

Məncə, imdiki biz müsəlman övladı, tərbiyəni üç yerdən deyil, iki yerdən almaqdayız. Bizim aldığımız tərbiyənin birincisi ailə içindən, daha doğrusu ana qucağından, ikincisi mühitimizdən; üçüncü olan məktəb tərbiyəsi təsirinin gücü bizə o qədər çatmayır.

Hamının məlumu olduğu kimi, görürüz: oxumamış, oxucu tərbiyəsi ilə böyüməmiş analarımız, övladını necə bəsləyir. Ona necə süd verir, necə yatırır, necə yedirir, nə tövrdə paltar geyindirir və uşağın atasına, əmisinə, dayısına qarşı nə dillər öyrədir. Ailəmiz içində, anamız qucağında aldığımız tərbiyə bu.

Tərbiyəsini böyləcə almış uşaq, ayaq tutub küçəyə çıxdıqda isə özü kimi tərbiyələnmiş bir mühitin içinə girir. İki tərbiyəsizlik o zaman birləşib uşağın zehninə yerləşir. Vücudumuz böyləcə tərbiyəsizliklə əhatə olduğu halda məktəbə gediriz. Məktəbdən dönüb həmin ailənin, həmin mühitin arasına daxil oluruz. Məktəbdə aldığımız tərbiyə həmin gündə sönüb gedir. Böylə bir tərbiyə ilə böyümüş məsum uşaq, zəhmətlər çəkib ali məktəblər, hətta darülfünunlar təhsilini ikmal etmiş olduğu halda tərbiyəsində, əxlaqında genə nöqsanlıq görünür.

Tərəqqi tapmış camaatlar ilə imdiki biz müsəlmanların arasında olan tədənni [mədəni səviyyə], tərəqqi təfavütləri həmin ana qucağından, mühit arasından başlayır. Hər kəs tərbiyəsini özünəməxsus ailədən və mühitdən alıb, ərseyi-cahanda ərzi-vücud etməkdədir [cahan səhnəsində özünü göstərməkdədir]. Bizdə müsəlman uşağı doğulduğu gündən etibarən Fransada namuslu bir firəng ailəsinə daxil etdirilib də on ildən sonra alınarsa, tərbiyəsi başqa firənglərdən zərrəcə nöqsan olmaz. Onun kimi də bir firəng uşağını imdiki bizim ailəmiz tərbiyəsinə versələr, o firəngin də tərbiyəsi biz müsəlmanların tərbiyəsindən yuxarı çıxammaz.

Nemescədən ruscaya tərcümə edilmiş 20 clddən ibarət, məhzən [sırf] uşaqlara məxsus bir qamus [ensiklopediya] nəzərimdədir. Kainatda insana ən yaxın əlaqəsi olan nə varsa, burada uşaq dili ilə anladılır. Uşağa öylə şeylərdən məlumat verilir ki, bizim məktəb müəllimlərimizdən belə bəzilərinin o məlumatdan xəbəri olammaz.

Uşaq bunları nə zaman və harada öyrənir? Öz evində və ailəsi içində. Məktəbdən qayıdıb, nahardan sonra, istirahət vaxtında, anası ilə söhbət əsnasında, qucaqda aldığı tərbiyədən sonra böylələrini də ananın yanında öyrənir.

Böylə anaların tərbiyəsinin təsiridir ki, Parisi toplamaq üçün ən uzaq vuran toplar icad edən və Londonu bombardman üçün çepelin ixtira eyləyən nemes böyüdür və genə öylə analar tərbiyəsinin nəticəsidir ki, o kimi ixtira və icad sahibi nemeslərin qolunu geri qatlayan ingilis, amerikan, firəng vücuda gətirir. Bizim imdiki analarımızın vücuda gətirdiyi nə? Cümləmizə məlum.

Həzrəti Peyğəmbər zamanına, bizdən daha yaxın vaxtlara baxar isək, o vaxtların müsəlmanları şəriətə, dinə bizdən artıq aşina olduqları kimi, içlərindən kişilər qədər oxumuş xatunlar da zühur etməkdə olduğunu görürüz. Fəqət bunların camaat işləri başında duran hökumətin mərifəti, bəsirəti sayəsində zühura gəlmiş olduğunu da müşahidə ediriz. Avropanın ortasında, Əndəlüsdə müsəlman padşahlığı hökmran olduğu zamanlarda, hökumət, camaatı elmə, elm təhsilinə o qədər həvəsləndirirdi ki, hər kəs bu həvəs sayəsində elm və fənn arxasınca qoşardı. Hökumət hər kəsdən artıq elm və fənn sahiblərinə məhəbbət və ehtiram etməklə, onları layiq olduqları mənsəblərə təyin edirdi və hər qism elm və fənnə dair vəsilələr hazır edirdi. Camaat da böyləliklə məhəbbət və ehtiram, rəğbət və təşviq gördükdə, içlərindən böyük-böyük alimlər, təbiblər, mühəndislər, siyasilər və qeyri fənn sahibləri zühur etməkdə idi.

O zamanların xatunları da böylə idi. Əndəlüs padşahlarından Məlik Həkəm böylə oxumuş xanımlardan sərf [qrammatika] və hesab elmində artıq məlumat sahibi olan Linə xatunu öz dəftərxanasına alıb, kitabət [katiblik] xidmətinə təyin etmişdi və ən gözəl xətt ilə məşhurə olan Fatimə xatunu mötəbər kitabların üzündən götürüb yazmağa məmur qılmışdı. Kurtubalı Əhmədin qızı Aişə xatun bimisl [misilsiz] bir şairə olduğu kimi, kitab və risalələr mütaliəsinin çoxluğu ilə də məşhurə idi. Cəfər bin Nəsirin qızı Xədicə xatun həm şairə idi, həm də musiqi elmində mahirə idi. Öylə ki, musiqi alatını [alətlərini] tərənnüm etdiyi halda hər kəsi heyran və bihuş edirdi. Əbu Yaqubun qızı Məryəm xatun, Əndəlüs qalasının İşbiliyə şəhərində bir məktəb təsis etmiş və özü kimi bir çox şagirdlər yetişdirmişdi. Raziyə xatun dəxi nəzmi-kəlam [söz, şeir söyləmək] və hüsni-səliqə xüsusunda məşhurə olduğu kimi, şərq məmləkətlərini səyahət etməklə də bir səyyahəyi-müştəhirə [tanınmış səyyah] olmuşdur və genə, Əndəlüs padişahlarından Məlik Hişam 11 yaşında taxta əyləşdiyi zaman uşaqlığına görə hökumət işini yürüdəmmədiyi mülahizəsi ilə anası Səbihə xatun siyasət elminə aşina, səltənət işinə mahirə, əql və dirayəti ilə məşhurə bir xatuni-fəridə [misilsiz xatun] olduğu üçün hökumət işini idarə etməyə vüzəra, vükəla tərəfindən vəsiyyə (vəkilüs-səltənə) [vəkil] təyin olunmuş, uzun müddət hökumət işlərini kamali-nizam və tərəqqi ilə idarə etmiş, dünyadan getmişdir. Oğlu Məlik Hişam cavanlıq saiqəsi [cavanlığının sövq etməsi] ilə sarayda eyş-işrətə məşğul olmaqla hökumət işlərinə qarışmadığı üçün müşarileyha [adı çəkilən] Səbihə xatun vəfat edincəyə dəkin hökumət başında durmuşdur.

Hələ bir neçə xatunun tərcümeyi-halını yazdığımızda görürüz ki, o zamanki müsəlman xanımlarında bir çox elmə, fənnə aşina analarımız var imiş.

Əcəba, o zaman vücuda gələn böylə analar hər zaman vücuda gələmməzmi?

M. Ayn. Mirbağırzadə

TƏSHİH [DÜZƏLİŞ]

Dünkü nömrəmizdə "Təəssürat" sərlövhəli məqalənin son cümləsində "ediləcəyinə" kəlmə[si] əvəzinə xəta olaraq "edilməyəcəyinə" sözü tərtib edilmişdir. Bu surətlə təshihi-keyfiyyət edərək "Cavan Parlamanımızın birinci iclasından hasil olan təəssürat gələcək əndişələrimizin zail edilməyəcəyinə" cümləsini böylə oxumağı xahiş edəriz:

"Cavan Parlamanımızın birinci iclasından hasil olan təəssürat, gələcək əndişələrimizin zail ediləcəyinə ümidlər verib, indiki övzamızın da bir dərəcəyə qədər hiss etdiyimiz ağırlığı müqabilində qəlbimizdə təsliyətamiz bir hiss oyadır."

BAKI XƏBƏRLƏRİ

* Azərbaycan İctimaiyyuni-İnqilabiyyun [Sosialist İnqilabçılar] Firqəsinin Bakı komitəsi ümum yoldaşları seşənbə [çərşənbə axşamı] günü, kanuni-əvvəlin [dekabrın] 10-unda, axşam saat 4-də Türk Ocağında vaqe olacaq iclasa dəvət edir. Müzakirə ediləcək məsələlərin mühüm olduğu üçün hamı yoldaşların gəlmələri və gecikməmələri mütəmənnadır [xahiş olunur].

* Zaqafqaziya Şeyxülislamı, Ədyan Nəzarətinə [Dini Etiqad Nazirliyinə] kanuni-əvvəlin [dekabrın] 2-də müraciət edib, vəzifəsindən istefa verməsini bildirmişdir. Nəzarət, şeyxülislam həzrətlərinin millət yolundakı fəaliyyətini nəzərə alaraq, Gəncə Ruhani məktəbinin müdirliyini təklif etmişdir.

* Bələdiyyə İdarəsi əhaliyə elam edir [bildirir] ki, şəhər kitabxanası bayram günlərindən siva [başqa], hər gün saat 1-dən 4-ə dək, axşam 5 yarımdan 7 yarımadək açıqdır.

İngilislərdən ötrü benzin

Ticarət və Sənaət Nəzarəti Bakı mövqifi [stansiyası] müdirinə müraciətən ingilis qoşunları üçün ərzaq və mühümmat [ləvazimat] cəm edən komitədən Batuma göndərmək üçün altı vaqon benzin qəbulu barəsində lazımi binagüzarlıqda bulunsun [sərəncam versin].

Gürcüstandan ötrü neft

Ticarət və Sənaye Nəzarəti Gürcüstan siyasi mürəxəssliyi [nümayəndəliyi] Azərbaycan Türuq və Məabir Nəzarəti [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyi] və Xariciyyə Nəzarəti ilə Azərbaycan sərhədindəki cövhər yolu və Gürcüstandan keçən neft yolu Batumadək işləməsi barəsində etilafa [uzlaşmaya] gəlmişdir. Bu etilaf mövcibincə [uzlaşmaya əsasən] Gürcüstan tranzit müqavilənaməsi imza edilincə və Gürcüstan-Azərbaycan siyasi nümayəndələrinin etilafı olmayınca neftdən istifadə etməməlidir.

Batum üçün neft

Ticarət və Sənaye Nəzarəti, Xalq Təsərrüfatı Şurasına əmr vermişdir ki, Batum üçün 1 milyon put neft buraxsın.

Müsəlləh [silahlı] soyğunçuluq

Kanuni-əvvəlin [dekabrın] 3-də Şamaxı qəzasının Qaraduzlu kəndinin sakini Ağaməhəmməd Əhməd oğlu 6-cı dairə polis müfəttişliyinə xəbər vermişdir ki, Xırdalan kəndindən Qaraduzlu kəndinə getdiyi vaxt iki nəfər naməlum müsəlləh bədəfkarlar [bədniyyətlər] onun 2200 rublə pulunu, iki girvənkə qənd, iki girvənkə çörəyini alıb Xırdalan mövqifinə [stansiyasına] tərəf getmişlərdir.

Qənd itmiş

İşbu günlərdə məlum olmuşdur ki, "Samopomoş" istehlak cəmiyyəti anbarından 600 put qənd yox olmuşdur. Anbarda olan qəndin miqdarı min put imiş. Qənd bu ilin zərfində bir çox əşxas [şəxslər] və cəmiyyətlər tərəfindən həcz [müsadirə] edilir, əhaliyə verilməyirmiş.

Denildiyinə görə, cəmiyyət axirüləmr qənddən manpası qayırmaq xəyalında imiş. Şimdi məlum olur ki, qəndin çox hissəsi anbardan yox olmuş. Əvvəlcə 100 put, sonra da 500 put oğurlanır. Şayiata [şayiələrə] görə 500 put qəndi kim isə Balaxanıya fəhlələrə vermək üçün aparıbmış. Fəqət, kimin naminə, kim tərəfindən aparılıb məlum deyildir. Cəmiyyətin idarəsi iclaslarında bu məsələ qalxdıqda, məsələni yaddan çıxarmaq istəyirlər. Halbuki, qəndin fiyatı çox böyükdür. Bazarda qəndi 32 rubləyə satırlar. Beləliklə, yox olmuş 600 putun qiyməti 768 min rublə edir.

* Ərzaq Nəzarəti, Türüq və Məabir Nəzarətinə müraciətən xəbər vermişdir ki, dəmiryolu məmurini [məmurları, işçiləri] Bakıdan aparılan ərzaqdan ötrü heç bir vəsiqə tələb etməyirlər. Ərzaq Nəzarəti müvəkkili rica etmişdir ki, bu barədə lazımi binagüzarlıqda bulunsun [sərəncam versin].

* Ərzaq Nəzarəti müvəkkili Türüq və Məabir Nəzarətinə müraciətən rica etmişdir ki, Poylu mövqifindən bəri dəmiryolu ilə kənd cəmiyyətləri tərəfindən aparılacaq toxum üçün növbəsiz vaqon versinlər. Zira ki, işbu toxum Abşeron şibhi-cəzirəsindəki [yarımadasındakı] zəmilərdə əkiləcəkdir.

* Ərzaq Nəzarəti, Hərbiyyə Nəzarətinə müraciətən Şəki dairəsindəki qoşunlar üçün 1919-cu sənədə nə qədər taxıl və ələf və ləzgi şalı lazım olduğunu isticvabda bulunmuşdur [soruşmuşdur].

* Ərzaq Nəzarətinə Tiflis və Tazəşəhərdən ötrü, ərzaq ilə mübadilə 30 min ton put neft, 10 min put cövhər, min put benzin, 5 min put makina yağı təklifi varid olmuşdur [gəlmişdir]. Ərzaq Nəzarəti müvəkkili mübadilə komisyonuna müraciətən işbu iqdamata [əməliyyata] girişməyi tövsiyə etmişdir.

ƏRZAQ İŞLƏRİ

Bakı Ərzaq idarəsinin gündəlik məlumatına görə, kanuni-əvvəlin [dekabrın] 5-də Bakıya daxil olan ərzağın miqdarı:

Dəmiryolu ilə buğda 4423 put, kartof 2363 put.

Kanuni-əvvəlin 6-da: buğda 1336 put, un 44 put, kartof 800 put.

Kanuni-əvvəlin 7-də: buğda 5239 put, un 207 put, arpa 1677 put.

Kanuni-əvvəlin 8-də: buğda 5113 put, un 1692 put, arpa 5085 put, ot 931 put.

* Kurdiladze və qeyriləri Ermənistandan alıb Azərbaycan yolu ilə Gürcüstana apardıqları iki min qaramala yol kirayəsi və qeyrə üçün icazənamə istədikləri üçün Ərzaq Nəzarəti bu barədə Azərbaycan Hökumətinin Gürcüstan vəkili Cəfərov cənablarına yazıb, Cəfərov Gürcüstan yolu ilə də İrana və Batuma Azərbaycandan göndərilən bəzi ərzaq üçün yol icazəsi alınmasını xahiş edir.

* Bakı şəhər Ərzaq idarəsi, Bakıya daxil olan ərzağı həcz [müsadirə] etmək üçün bir nəfər nəzarətçi də göndərilməsini ingilis ərzaq komissarı kapitan İnvuddan xahiş etməyi "Azərbaycan" qəzetəsinin 50-ci nömrəsində müfəsslən dərc edilmişdi. Bu barədə yerli acentələr qarışacağı, qəzetənin həmin nömrəsində Ərzaq Nəzarəti tərəfindən Bakıya gətiriləcək ərzaq sərbəstliyi elanına zidd olmasını və bir neçə dəfə şəhər Ərzaq idarəsi, Ərzaq Nəzarətindən bixəbər ərzaq həcz etdiyini və böyləliklə şəhərə gələcək ərzaq işləri müşkülə uğradığını, bahalıq və qeyrəni nəzərə alıb, şəhər Ərzaq idarəsi həcz işlərinə Nəzarətdən [Nazirlikdən] izinsiz qarışmamasını və ingilis komandası ilə ancaq Nəzarət xəbərdarlığı və razılığı ilə ərzaq işlərində münasibətdə olmağı Ərzaq Nəzarəti şəhər Ərzaq idarəsinə yazıb xahiş edir.

* Kutais şəhərindən Bakıya, Ərzaq Nəzarəti namına [adına] 415 put lobya və Kerç şəhərindən iki min put noxud, Bakıdan Tiflisə göndəriləcək iki vaqon duza əvəz olaraq gətirmək üçün Ağahüseyn Şıxəliyevə Ərzaq Nəzarəti icazənamə vermişdir.

GÜRCÜSTANDA

Axıskanın işğalı

"Borba" qəzetəsi kanuni-əvvəlin [dekabrın] 3-də Borjomdan bir böylə teleqram almışdır:

"Bu gün bizim qoşunlar Axıskaya daxil oldular. Mesxetiya və Cavaxetiya fərariləri miyanında [arasında] şadlıqdır. Türk sərhəd daşları 1877-ci sənə sərhədinə tərəf aparılır. Müsəlman füqərası, cümhuriyyət qoşunlarını şadlıqla qarşılamışlar. Həyat adi yoluna düşür. İnanıram ki, yorulmuş millət bir daha bəy hökuməti üzünü görməyəcəkdir. Cavaxetiyada da əhval böylədir. Yarın türklər Axalkalakı təxliyə edərək Ərdəhan sərhədinə çəkiləcəklər.

Hökumətin xüsusi müvəkkili:
Leoroxadze."

Ancaparidzenin teleqramı

Bu yaxınlarda Soçidə bir qurultay iniqad etməkdə [baş tutmaqda] idi. Gürcüstan Cümhuriyyəti Hökumətinin Soçi dairəsini müvəqqəti mülhəq [ilhaq] etməsi məsələsindən dolayı qurultayda öz razılığını bəyanla dərmiyan edir [irəli sürür] ki, Rusiyada demokrasi əsas üzərində hökumət təşkil edərsə, o vaxt Soçi dairəsi o "federasyona" daxil olacaqdır. Qurultay, Kuban nahiyə radasına və Gürcüstan Cümhuriyyətinə birər təbrik teleqramı göndərməyi qət etmişdir.

TEATRO VƏ MUSİQİ

Bu gün, seşənbə [çərşənbə axşamı] günü, kanuni-əvvəlin [dekabrın] 10-da Hökumət Teatrosunda, bu mövsümdə əvvəlinci dəfə olaraq Hacıbəyli Qardaşları Müdiriyyəti tərəfindən Üzeyir bəyin məşhur "Arşın mal alan" operettası mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır. Bu oyunda məşhur aktyorlarımızdan Soltan bəyin rolunu Ələkbər Hüseynzadə, Əsgərin rolunu Sarablı və Vəlinin rolunu isə Hacıağa Abassov ifa edib, Müdiriyyətin təzə qəbul etdiyi artistkaları dəxi iştirak edəcəklərdir. Biletlər teatronun kassasında satılmaqdadır.

Elan

Persidski küçədə vaqe [yerləşən] Qasım bəy hamamının müstəciri [icarəyə götürəni] sifətiylə ümum möhtərəm müsəlman xanımlarına bununla elan edirəm ki, bu tarixdən etibarən hamam hər həftə şənbə günləri zənana [qadınlara] məxsus olacaqdır. Və əlavə edirəm, hamam idarəsi hamama gətirilən əlbisə və sair xüsusunda cavabdehəndəliyi [cavabdehliyi, məsuliyyəti] boynundan atır. Hər kəs öz paltarının mühafizəkarı olmalıdır.

Kamali-ehtiramla: Məşhədi Həsən Məşhədi Məhəmmədəli oğlu.

297 1 - 1

OPERETTA AXŞAM TAMAŞASI

Azərbaycan Hökuməti Teatrosunda
Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy Hacıbəyli Qardaşlarının Müdiriyyəti
Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü rəbiüləvvəl ayının 6-sında
(dekabrın 10-unda) 1337-1918-nci ildə təntənəli bir surətdə
mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır.
Üzeyir bəyin yazmış olduğu məşhur
ARŞIN MAL ALAN
operettası, 4 pərdədə.
İştirak edən əşxas [şəxslər] təfsilən proqramda yazılıbdır.
Ancaq bu səfər isə "nökər Vəli"nin rolunu birinci dəfə olaraq
məşhur komik Hacıağa Abbasov cənabları ifa edəsidir.
Böyük musiqi orkestri Üzeyir bəyin
təhti-idarəsində [idarəsi altında].
Biletlər teatrın kassasında
satılmaqdadır. Tamaşa başlanacaqdır
axşam saat 8-in yarısında.
Dirijor: Üzeyir bəy Hacıbəyli.
Rejissor: Hüseyn Ərəbli.
Məsul: Xəlil Hüseynzadə.
Müavin: Hacıbaba Şərifzadə.
Müdir: Zülfüqar bəy Hacıbəyli.

b/20

Gəlir vergisi

Azərbaycan Kazyonnu Palatasının Hökumət gəlir vergisi xüsusunda verdiyi qanunun 77-80-ci maddələr[i] mövcibincə [maddələrinə əsasən] **elan edir:**

a) Kirayənişinlərə, ev və qeyri-mənqul [daşınmaz] əmlak sahiblərinə; b) Dövlət, mənsəb (bəy, tacir və qeyrə) və ictimai (şəhər, kənd idarələri və qeyrə) müəssisələrə, xüsusi şirkətlərə qeyri-mənqul əmlak, ticarət, sənaət və qeyri gəlir verici müəssisə sahibləri və icarədarlarına; c) Səhmdarlar şirkəti və cəmiyyətlərinə, pay şirkətlərinə, səhmdarlar, ticarət və torpaq bankalarına, xüsusən lombardlara və mənqul [daşınan] əşyaya pul və mal buraxan şirkətlərə:

1) Bakı şəhərində, ətrafındakı Belıy qorodda, Bibiheybətdə, mədənlərdə, Balaxanı, Sabunçu, Ramana, Zabrat, Binəqədi və Suraxanı kəndlərində, Sabunçu və Suraxanı kəndləri miyanında [arasında] vaqe mədən dairəsində (Əmirhacıyan və Xilə kəndləri) kənd qeyri-mənqul əmlakı olan yerlərdən siva [başqa] və Gəncə, Nuxu və olan üzvdə Şuşa şəhərlərində olan kirayənişinlər 1918-ci il kanuni-əvvəlin 1-dən gec olmamaq şərti ilə öz ev sahiblərinə və yaxud onları əvəz edənlərə xüsusi vərəqələr üzərində bu vaxta kimi kirayənişin işğal etdiyi mənzildə neçə nəfər mədaxili [gəliri] olan əşxasın siyahısı verilməlidir. Xüsusi mədaxili olan da buraya daxildir.

2) Ev və qeyri-mənqul əmlak sahibləri kirayənişinlərdən aldığı siyahıları və öz siyahısı ilə bərabər 1919-cu il kanuni-saninin [yanvarın] 7-dən gec olmamaq şərti ilə məhəlli [yerli] vergi idarəsi sədrinə təqdim etməlidir.

3) Bu siyahılardan başqa ev və qeyri-mənqul əmlak sahibləri həmin vaxtda, həmin sədrə xüsusi vərəqələr üzərində bunların evlərində və əmlakında vaqe mənzillərin, ticarət və sənaət müəssisələrinin, anbarların, skladların sakinlərinin adlarını verməlidir.

4) Yuxarıda "b" fəslində göstərilən müəssisələr 1919-cu il kanuni-sanidən gec olmamaq şərti ilə bu siyahılar qulluqçular yaşadığı məhəllin sədrinə verilməlidir. Xüsusi vərəqələr üzərində 1915-ci il kanuni-əvvəlin 15-inə kimi qulluqçularının siyahısını verməlidirlər.

5) Səhmdarlar şirkəti, ictimai və qeyriləri "c" maddəsində göstərilən cəmiyyətlər 1919-cu il kanuni-sani 7-sindən gec olmamaq şərti ilə, Azərbaycan Cümhuriyyəsində və əcnəbi məmləkətdə olan səhmdarların və pay sahiblərinin siyahısı və adını və pay sahiblərinin adlarını və ümumi iclasda iştirak üçün təqdim olunan səhmdarlar və pay sahibləri siyahısını, səhm və payların miqdarını Azərbaycan Kazyonnu Palatasına bildirməlidir.

6) Yuxarıda sayılan siyahıları yazmaq üçün vərəqələri şirkət müəssisələr hər gün vaqe olduğu məhəlli idarələrdən, ev sahibləri isə polis idarələrindən alacaqlar.

7) Siyahıları yazmaq qanunu bu vərəqələrdə yazılmışdır. Bu barədə məlumat almaq istəyənlər məhəlli idarə sədrinə müraciət edə bilərlər.

8) Bu siyahıları verməyənlər, vaxtından gec verənlər və siyahını natamam yazanlar hökumət gəlir vergisi qanununun 126-cı maddəsi mövcibincə [əsasında] 100 rubləyə kimi cərimə ediləcəklər.

9) Bakı və Balaxanı-Sabunçu polis dairəsində aşağıdakı məhəlli vergi idarələr təşkil edilmişdir:

1. 1-ci şəhər idarəsi	1 və 2-ci polis idarələri
2. 2-ci şəhər idarəsi	10-cu polis idarəsi
3. 3-cü şəhər idarəsi	3-cü polis idarəsi
4. 4-cü şəhər idarəsi	4-cü polis idarəsi
5. 5-ci şəhər idarəsi	5-ci polis idarəsi
6. 6-cı şəhər idarəsi	6-cı polis idarəsi
7. 7-ci şəhər idarəsi	7-ci polis idarəsi
8. 8-ci şəhər idarəsi	8 və 9-cu polis idarələri
9. 9-cu şəhər idarəsi	Sabunçu kəndi və mədəni və Suraxanı, Əmirhacıyan və Bülbülə kəndləri
10. 10-cu şəhər idarəsi	Balaxanı, Zabrat və Binəqədi mədən dairəsi

b/13 3 - 3

Mama M. K. Şerman

Qəbul edir: mamalıq, ovmaq (massaj) və iynə vurmaq işləri. Həmçinin xəstələrə qulluq etmək işində də təcrübəsi vardır.

Ünvanı: Kolyubakinski küçədə Parapetin qabağında Dildarovun 26 nömrəli evində 2-nci mərtəbədə.

Telefon 24-62

Arvad diş həkimi Z. A. Şexter xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qarma və hər növ qayırma dişlər. Dişin yaxşı qayrılması təmin olunur. Kənardan gələnlər üçün iş tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur 9-dan 2-yə və axşam 4-dən 7-yə kimi. Vorontsovski küçə, 14 nömrəli evdə, paradnı qapıdan.

215

Diş həkimi B. L. Levin

Dişlərə müalicə edir, doldurur, ağrısız çıxarır və qızıl və kauçuk üzərində süni diş qayırır. Tsitsyanovski caddə nömrə 7, Qubernskinin küncündə.

Qəbul edir: 9-dan 2-yə kimi; 4-dən 7-yə kimi.

280

Doktor Samuil İzrailoviç Kopelioviç

Daxili və əsəbi mərəzə mübtəla olanları hər gün axşam saat 5-dən 8-ə kimi qəbul edir. "914" dəvasını [dərmanını] istemal edir [işlədir]. Voronsovski caddədə nömrə 17, ikinci mərtəbə. Telefon 50-82 və 93.

282

Doktor
Hacı Fəthullah Ağəəlizadə

Böyüklərin və uşaqların daxili mərəzlərinə müalicə edir. Xəstələri qəbul edir hər gün səhər saat 8-dən 10-adək və ax-şam saat 4-dən 7-yədək Şamaxı küçə-sində, 14 nömrəli evdə.

Telefon nömrəsi 19-27.

289

Müdir və baş mühərrir:
Ceyhun bəy Hacıbəyli

TRANSLİTERASİYA İLƏ BAĞLI QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Teleqraf xəbərləri: Gürcü Teleqraf Acentəliyindən

"Almaniyanın sabiq Kronprinsi...": Almaniya imperatoru II Vilhelmin oğlu Fridrix Vilhelm nəzərdə tutulur.

Teleqraf xəbərləri: Royter teleqrafları

"Belçika kral və kraliçası Parisə varid olmuşlardır.": Kral I Albert və kraliça Yelizaveta Qabriele nəzərdə tutulur.

"L. A. qəzetəsi deyir ki...": "Lokal-Anzeyqer" qəzeti nəzərdə tutulur.

"…Hollandiya Hökuməti, kayzeri Müttəfiqlərə verməkdən qəti surətdə imtina etməlidir.": Almaniya imperatoru II Vilhelm nəzərdə tutulur.

Qəzetələrdən

"P. K. qəzetəsi xəbər verir ki...": "Priazovski kray" qəzeti nəzərdə tutulur.

"…Novı Bessarabiyada…": Bessarabiya 1918-ci ilin noyabr ayının axırlarında Rumıniyaya birləşdirilmişdir. Burada "Novı Bessarabiya" sözüylə, güman ki, Bessarabiyanın bu "yeni" statusu (yeni Bessarabiya) nəzərdə tutulur.

Qəzetələrdən: Tersk oblastında

"Kazak Xalq Şurası": Terek Kazak-Kəndli Soveti nəzərdə tutulur.

"…Müvəqqət Hökumət intixab etmişdir.": Terek Respublikası Müvəqqəti Xalq Hökuməti nəzərdə tutulur.

"Svtatoy Krest": Rusiyanın Stavropol diyarında bugünkü Budyonnovsk şəhəri nəzərdə tutulur.

Parlaman ətrafında

"25 noyabr 1918-də Hökumət, Erməni Milli Komitəsinə təklif etmişdir Azərbaycan Parlamanında iştirak üçün beş məbus göndərsin.": qəzetdə "25 noyabr" yerinə "25 dekabr" getmişdir.

Bütün Azərbaycan vətəndaşlarına

"...bu gün onlar Azərbaycan fikrinin qövldən feilə [sözdən işə] gəlməsini göstərən...": qəzetdə "qövldən feilə" yerinə səhvən "qüvvədən feilə" getmişdir.

"Təbrik ediriz firqəçi yoldaşları ki, qaldırdıqları Azərbaycan bayrağı bu gün millət vəkillərinin başları üzərində pərçəməndaz olur [dalğalanır].": Burada "pərçəməndaz olmaq" obrazlı ifadədir. "Pərçəm" sözü həm bayraq, həm bayraqların ucundakı qotaz mənasına gəlir. Digər tərəfdən bu söz insanın başındakı kəkil, at yaxud aslan yalı mənalarını da verir. "Əndaz" isə "atan; atmaq" mənasında işlədilir. Beləliklə, "pərçəməndaz", "pərçəm atan", yəni "pərçəmini dalğalandıran" deməkdir.

"Səddi-İsgəndər": əfsanəyə görə, Yəcuc-Məcuc qövmünün qarşısını almaq məqsədi ilə İsgəndər Zülqərneynin çəkdirdiyi aşılmaz divar. Burada sarsılmazlıq rəmzi kimi işlədilmişdir.

Parlamanımız münasibətilə

"…1337-ci tarixi-hicri ikinci rəbiül-əvvəldə...": Burada tarix, hicri təqvimlə göstərilmişdir; miladi təqvimlə 7 dekabr 1918-ci ilə uyğundur.

Analarımız nə tövr olmalıdırlar?

"Çepelin": qazla doldurulmuş uçan aparat, dirijabl.

Bakı xəbərləri

"Zaqafqaziya Şeyxülislamı": Axund Məhəmməd Pişnamazzadə nəzərdə tutulur.

"ləzgi şalı": toxunma şal parça növü.